

Załącznik do Uchwały Nr
Rady Powiatu w Łęcznej
z dnia

***Powiatowy Program
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim
na lata 2023 – 2025.***

Łęczna 2023 r.

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

---

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

Spis treści:

I. WSTĘP.....	4
II. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU.....	5
III. ODBIORCY PROGRAMU	8
IV. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY	8
V. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE ŁĘCZYŃSKIM	14
VI. INSTYTUCJE TWORZĄCE SYSTEM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE POWIATU ŁĘCZYŃSKIEGO.....	23
VII. CELE PROGRAMU, ZAKŁADANE REZULTATY I EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU	29
VIII. REALIZATOR I PARTNERZY PROGRAMU ORAZ ŹRÓDŁA JEGO FINANSOWANIA.....	33
IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.....	33
X. PODSUMOWANIE.....	34

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

I. WSTĘP

Rodzina jest podstawową jednostką społeczeństwa. Od tego, jak funkcjonuje dzisiaj zależy, jakie będą przyszłe pokolenia i z jakimi problemami będą się stykać. Bardzo ważne jest dokładanie wszelkich starań, aby w rodzinach były pielęgnowane podstawowe wartości takie jak poszanowanie praw drugiego człowieka. Warto pamiętać, że jeżeli osoba nie szanuje praw bliskich, to bardzo trudno jest założyć, że będzie potrafiła szanować prawa innych. To właśnie dom jest miejscem, gdzie wszystko się zaczyna. W domu dziecko widzi, co jest normą, a co nie. Uczy się na czym polega szacunek i partnerstwo między dorosłymi i uczy się, że są inne sposoby wyrażania własnego zdania i świadczenia o swojej wartości, niż poniżanie innych. Uczy się, że jest ważne, potrzebne, kochane – nie musząc domagać się tego siłą. Przynajmniej tak powinno być.

Rzeczywistość jest niestety inna. Każdego dnia docierają do instytucji świadczących pomoc potrzebującym, informacje o tym, że to właśnie w rodzinie ktoś doświadczył krzywdy, czyjeś prawa nie były szanowane, że członek rodziny lub inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca próbuje zdominować fizycznie lub psychicznie drugiego partnera, dzieci, rodziców, dziadków, teściów itp. - używając przewagi fizycznej, szantażu, gróźb. Naszym obowiązkiem jest podejmowanie kolejnych działań, aby temu przeciwdziałać.

„Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023-2025” został opracowany w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. Stanowi on kontynuację i rozwój realizacji działań prowadzonych w ramach analogicznego Programu na lata 2020-2022.

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

II. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Przemoc w rodzinie ujmowana w kontekście łamania praw człowieka znalazła odzwierciedlenie w wielu dokumentach międzynarodowych (w tym Unii Europejskiej, ONZ) zalecających podejmowanie wszelkich niezbędnych działań w celu eliminacji przemocy i ochrony ofiar. Deklaracja Wiedeńska (efekt zorganizowanej przez ONZ w 1993 roku Konferencji Praw Człowieka) jasno stwierdza, że nawet gdy do przemocy dochodzi w tak zwanej sferze prywatnej, jest ona naruszeniem prawa człowieka.

Działania ujęte w „Powiatowym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w powiecie łęczyńskim na lata 2023 – 2025” realizowane będą w oparciu o obowiązujące akty prawne, a w szczególności:

- 1) Konstytucje Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- 2) Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023 (przyjęty Uchwałą Rady Ministrów Nr 248 z dnia 9 grudnia 2022 r.);
- 3) Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025
- 4) Ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1359 z późn. zm.);
- 5) Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r., poz. 1138 z późn. zm.);
- 6) Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r., poz. 1375 z późn. zm.);
- 7) Ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 z późn. zm.);
- 8) Ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 2268 z późn. zm.);
- 9) Ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 165 z późn. zm.);
- 10) Ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 172 z późn. zm.);

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

- 11) Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r., poz. 447 z późn. zm.);
- 12) Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r., poz. 1526);
- 13) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209 poz. 1245);
- 14) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259);
- 15) Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łęczyńskim na lata 2021 – 2025;
- 16) Konwencję o Prawach Dziecka, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).

Zadania ustawowe w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

„Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023-2025” został opracowany stosownie do zapisów art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zgodnie z którym do zadań własnych powiatu należy „opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”. Program zakłada podejmowanie kompleksowych działań skierowanych na profilaktykę przeciwdziałania przemocy, jak również na ochronę ofiar przemocy i edukację sprawców stosujących przemoc w rodzinie.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 6 ust. 3 i ust. 4 nakłada na samorząd powiatowy następujące zadania własne:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

---

celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;

- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy wszystkie zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, chyba że przepisy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy stanowią inaczej. Natomiast art. 9 ust. 1 ustawy wskazuje, aby wszystkie organy administracji rządowej i samorządowej współdziałały z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Na podstawie art. 19 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Taką szczególną grupą są kobiety, osoby niepełnosprawne oraz dzieci i młodzież zagrożone przemocą w rodzinie.

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

Podstawą prawną opracowania Powiatowego Programu jest przepis art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Art. 112 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej przesądza, że zadania pomocy społecznej w powiatach wykonują jednostki organizacyjne - powiatowe centra pomocy rodzinie, które realizując zadania z zakresu pomocy społecznej między innymi oferują pomoc ofiarom przemocy, w tym socjalną, rodzinną, prawną i psychologiczną.

III. ODBIORCY PROGRAMU

Program skierowany jest do:

- 1) ofiar przemocy w rodzinie, w tym:
  - dzieci,
  - współmałżonków lub partnerów,
  - osób starszych,
  - osób niepełnosprawnych,
- 2) osób stosujących przemoc w rodzinie,
- 3) świadków przemocy w rodzinie,
- 4) osób i rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej,
- 5) społeczeństwa powiatu łęczyńskiego.

IV. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY

Przemoc zdarza się wszędzie: w domu, w szkole, w pracy. Jest zachowaniem, które poniża, ogranicza wolność, narusza prawa i powoduje psychiczne i fizyczne cierpienie drugiej osoby. W związku z powszechnym dostępem do informacji z całego świata oraz mediami społecznościowymi, każdego dnia docierają do nas wiadomości o kolejnych aktach agresji.

Dom rodzinny z założenia traktowany jest jako miejsce bezpieczne, spostrzegany jako

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

źródło opieki, schronienia przed złem zewnętrznego świata. Liczne badania naukowe oraz statystyki instytucji świadczących specjalistyczne wsparcie osobom pokrzywdzonym niestety jednoznacznie wskazują na to, że bardzo często, to właśnie w domu rozgrywają się tragedie.

Zgodnie z art. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – przemoc w rodzinie - to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny lub innych osób wspólnie mieszkających, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, w także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u tych osób.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna –przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;
- siły są nierównomierne –w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą;
- ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy;
- narusza prawa i dobra osobiste –sprawca wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, szacunku itd.);
- powoduje cierpienie i ból –sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody; doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Według J. Mazur ¹ wyróżnia się następujące rodzaje przemocy:

- 1) przemoc fizyczna,
- 2) przemoc psychiczna,
- 3) przemoc seksualna,
- 4) przemoc ekonomiczna,

---

¹ Mazur J., *Przemoc w rodzinie, teoria i rzeczywistość*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2006.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

5) zaniedbanie;

Przemoc fizyczna – wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienia, np. poparzenie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni.

Przemoc psychiczna - prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, wykorzystuje mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie.

Przemoc seksualna – wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy, np. nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi, sadystycznych form współżycia, a także krytykowanie zachowań seksualnych.

Przemoc ekonomiczna – prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy, np. poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli.

Zaniedbanie – ciągłe niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

Skutkiem przemocy fizycznej może być lekkie uszkodzenia ciała, ale i pozbawienie życia. Przemoc w rodzinie odnosi się także do przemocy psychicznej, która objawia się m.in.: znęcaniem słownym (werbalnym); szykanowaniem; ograniczaniem lub pozbawieniem środków materialnych, osobistych; kontrolowaniem kontaktów z członkami rodziny, przyjaciółmi, itp. Formy przemocy różnią się między sobą w zależności od społeczeństwa i jego kultury. Generalnie formy te sprowadzają się do złego traktowania.

Złe traktowanie to sytuacja, w której jedna osoba odnosi się do drugiej w sposób niezgodny z łączącą je relacją i bez odpowiedniej troski wynikającej z charakteru tej relacji. W tym sensie złe traktowanie jest pojęciem ogólnym, które może dotyczyć nie tylko rodziców

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

i dzieci, ale także innych relacji w rodzinie, np. relacji mąż – żona, starzejący się rodzice – dorastające dzieci.

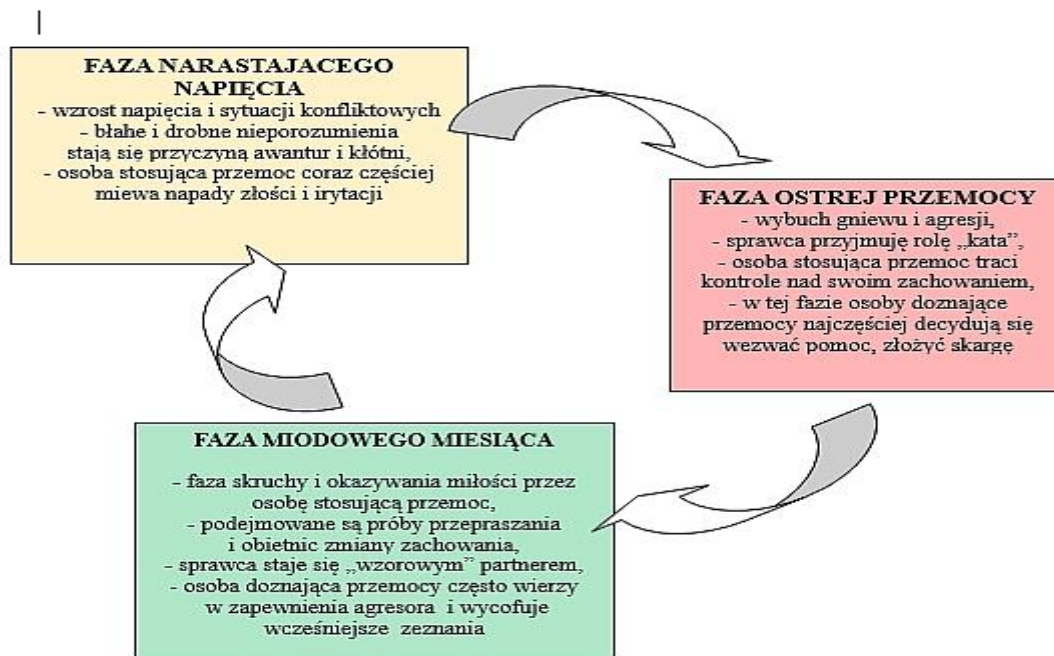
Przemoc w rodzinie nie jest zdarzeniem jednorazowym – charakteryzuje ją cykliczne powtarzanie się. W cyklu przemocy wobec bliskich obserwuje się trzy następujące po sobie fazy:

- Faza pierwsza - narasta napięcie i agresywność sprawcy. Każdy drobiazg wywołuje irytację sprawcy, pojawiają się awantury, sprawca prowokuje kłótnie i staje się coraz niebezpieczniejszy. Ofiara stara się opanować sytuację i oddalić zagrożenie. Często odczuwa dolegliwości fizyczne, bóle żołądka i głowy, cierpi na bezsenność, traci apetyt. Wpada w apatię lub ogarnia ją silny niepokój. Czasem, nie mogąc powstrzymać tego oczekiwania, sama prowokuje spieczę, żeby wreszcie „mieć to za sobą”.
- Faza gwałtownej przemocy. Z mało istotnych powodów dochodzi do ataku agresji i rozładowania złości. Ofiara doznaje zranień fizycznych i psychicznych, jest w szoku. Stara się uspokoić sprawcę i ochronić siebie. Odczuwa przerażenie, złość, bezradność i wstyd, traci ochotę do życia.
- W trzeciej fazie, nazywaną fazą „miodowego miesiąca”, wszystko się zmienia. Gdy sprawca wyładował już złość i zaczyna zdawać sobie sprawę z tego, co zrobił, stara się zatrzeć złe wrażenie. Stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie i usprawiedliwienie. Przeżywa poczucie winy, okazuje skruchę, przeprosza i obiecuje, że to się nie powtórzy. Zaczyna okazywać ciepło i miłość, zachowuje się jakby przemoc nie miała miejsca. Ofiara zaczyna wierzyć, że sprawca się zmienił i że przemoc była jedynie wyjątkowym incydentem, który nigdy się nie powtórzy.

Faza „miodowego miesiąca” to tylko przemijający okres i wkrótce rozpoczyna się ponownie pierwsza faza narastania napięcia. Koszmar wraca, z tym, że przemoc w następnym cyklu jest na ogół gwałtowniejsza i dłuższa, a fazy miodowe krótsze i mniej miodowe. Doświadczenia miodowej fazy demobilizują ofiarę i utrwalają w sprawcy poczucie bezkarności oraz nadzieję, że następnym razem znowu sobie jakoś poradzi i uzyska przebaczenie.

Fazy przemocy w rodzinie

Źródło: <http://www.pcpdrt.pl/fazy-przemocy>

Z badania „Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci”, przeprowadzonego na zlecenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej w listopadzie 2021 wynika, że prawie co trzeci dorosły Polak (32%) przyznał, że doświadczał przemocy fizycznej w dzieciństwie, a 28% badanych przyznało, że doznawało przemocy psychicznej. Statystyki podają także, że 38% dzieci poniżej 18 lat dostaje lub dostało od rodzica/opiekuna klapsa, 16% dzieci poniżej 18. roku życia było obrażane i wyzywane, 12% zostało kiedykolwiek uderzone dłonią po ciele, a 8% doznaje/doznawało zastraszania. Jednocześnie tylko prawie połowa badanych (49%) uważa, że wie o przemocy w rodzinie wobec dzieci dużo lub sporo (43%). Większość osób (61%), które zaobserwowały przemoc w swoim otoczeniu deklarowała, że podjęła w związku z tym działania. Była to przede wszystkim rozmowa, uświadomienie problemu (26%) oraz zgłoszenie na Policję (20%) czy do pomocy społecznej (18%). Osoby, które nie podjęły żadnych działań w związku z zauważeniem występowania

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

przemocy przyznają, że nie zrobiły tego głównie ze względu na poczucie, że nie chcą się wtrącać (19%) i z obawy, strachu (19%).

Zdaniem prawie co trzeciego Polaka (34%) problem przemocy w rodzinie wobec dzieci w trakcie pandemii nasilił się, i pomimo, że w ocenie badanych dostępność do instytucji pomocowych spadła, to nie wpłynęło to znacząco na pogorszenie się skuteczności otrzymanej pomocy.²

Doświadczana w dzieciństwie przemoc w bardzo dużym stopniu rzutuje na dorosłe życie i wywiera wpływ nie tylko na samo dziecko, ale także na jego przyszłe otoczenie, w tym życie rodzinne. W okresie dziecięcym kształtuje się osobowość, utrwalają się przekonania na temat otaczającego świata. „Dorastanie w przemocowym i niewspierającym otoczeniu, zakłócone mechanizmy przywiązania mają długofalowy wpływ na równowagę emocjonalną, niepowodzenia i brak zdolności rozumienia innych oraz zwiększają ryzyko rozwoju osobowości zorientowanej na siebie, a także skutkują trudnościami ze zrozumieniem i dostrzeżeniem potrzeb dzieci.”³ Doświadczanie przemocy przez dzieci zwiększa ryzyko zaburzeń psychicznych, w tym zachowań internalizacyjnych, takich jak lęk, depresja oraz zachowań eksternalizacyjnych, takich jak agresja. Poza tym zwiększa ryzyko depresji w okresie adolescencji i dorosłości, a także ryzyko uzależnienia od substancji psychoaktywnych, zaburzeń lękowych i zaburzeń osobowości. Badania podłużne pokazują także, że dzieci krzywdzone gorzej radzą sobie z nauką, niż ich rówieśnicy. Krzywdzenie dzieci może także rzutować na zdrowie fizyczne w ciągu całego życia.⁴

Koszty przemocy wobec dzieci, ponoszone przez społeczeństwo, obejmują zatem zarówno długo i krótkoterminową opiekę zdrowotną, dotyczącą zarówno zdrowia fizycznego, jak psychicznego, zapewnienia kształcenia specjalnego, pomocy społecznej i sądownictwa, a należy pamiętać, że przemoc wywiera skutki międzypokoleniowe, odgrywając istotną rolę w późniejszych trudnościach rodzicielskich. W związku z powyższym, bardzo ważne jest

² *Sprawozdanie z Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w roku 2021*

³ Bentovim A., Gray J. (red.), *Przeciwdziałanie krzywdzeniu dzieci. Oparte na dowodach podejście do profilaktyki i interwencji*, 2015

podejmowanie kolejnych działań w celu zwiększania świadomości społeczeństwa odnośnie tego, czym przemoc jest, a także, że nie ma w tym obszarze równych i równiejszych. Każdy ma prawo do szacunku i nietykalności cielesnej. Począwszy od noworodka, skończywszy na osobie w wieku senioralnym.

V. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE ŁĘCZYŃSKIM

Powiat Łęczyński jest powiatem ziemskim, położonym w centralnej części woj. lubelskiego. Obejmuje sześć gmin: Cyców, Ludwin, Spiczyn, Milejów, Puchaczów, Łęczna. Siedzibą powiatu jest Łęczna, jedyny ośrodek miejski. Powierzchnia powiatu wynosi 634km², liczba ludności ponad 57 tysięcy. Podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców jest głównie praca w rolnictwie oraz praca w LW „Bogdanka” S.A.

Zgodnie ze „Strategią rozwiązywania problemów społecznych w powiecie łęczyńskim na lata 2021 -2025”⁵ jednym ze znaczących problemów społecznych występujących na terenie powiatu jest przemoc w rodzinie.

Skala problemu przemocy domowej na terenie powiatu łęczyńskiego jest tak samo trudna do precyzyjnego oszacowania jak na terenie całego kraju. Główną przyczyną trudności jest uzyskanie wiarygodnych, rzeczywistych danych, charakteryzujących jej rozmiar, przede wszystkim dlatego, że przemoc, mimo usprawniania systemu pomocowego, łamania tabu i stereotypów, nadal nie jest traktowana do końca poważnie i działania mające jej zapobiec nie są w pełni skuteczne. Sprawy dotyczące przemocy domowej są sprawami trudnymi, dotykającymi zamkniętych środowisk, skąd informacje rzadko przedostają się na zewnątrz. W bardzo wielu przypadkach poszkodowani nie chcą współpracować z policją, czy instytucjami działającymi na rzecz rodziny, w celu ukarania sprawcy przemocy, który jest przecież członkiem rodziny.

Instytucjonalnym narzędziem służącym do przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest

⁴ Tamże

⁵ Uchwała Nr XXIII/210/2020 Rady Powiatu w Łęcznej z dnia 29 grudnia 2020 roku;

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

procedura „Niebieskie Karty”⁶. Służy ona także do dokumentowania faktów związanych z przemocą w rodzinie. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” musi zaistnieć w sytuacjach, gdy zachodzi podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie.

Na „Niebieskie Karty” składają się cztery arkusze – karty:

Karta A - jest wszczęciem procedury przez osobą uprawnioną, która przekazuje wypełniony formularz do Zespołu Interdyscyplinarnego⁷ lub grupy roboczej⁸ ;

Karta B - jest formularzem przekazywanym osobie, co do której zachodzi podejrzenie, iż wobec niej stosowana jest przemoc i są w niej zawarte informacje o przysługujących jej prawach;

Karta C - jest wypełniana na posiedzeniu Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej po dokonaniu analizy sytuacji rodziny, przy obecności osoby, co do której zachodzi podejrzenie, iż wobec niej jest stosowana przemoc w rodzinie;

---

⁶Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą w rodzinie odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedurę oraz wzory formularzy określa rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” i wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245), wyd. na podst. art. 9d ust. 5 ustawy z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.). Obowiązek prowadzenia tej procedury spoczywa na przedstawicielach jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia.

⁷Zespół Interdyscyplinarny – zespół przedstawicieli: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych powoływany przez wójta/burmistrza. Do jego głównych zadań należy budowanie lokalnego systemu opieki i wsparcia dla rodziny i dziecka zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz wypracowanie standardów współpracy przedstawicieli różnych grup zawodowych i społecznych pracujących i zajmujących się problematyką przemocy.

⁸grupy robocze mogą być tworzone przez Zespół Interdyscyplinarny. W skład grupy roboczej wchodzi pracownik socjalny, dzielnicowy, jeżeli w rodzinie są dzieci w wieku szkolnym - pedagog szkolny, jeśli dziecko jest w przedszkolu - wychowawca przedszkolny, a także psycholog lub terapeuta pracujący z osobami doświadczającymi przemocy lub stosującymi przemoc, jeśli zachodzi potrzeba – pracownik ochrony zdrowia, kurator sądowy, asystent rodziny lub inny specjalista. Przedstawiciele grupy roboczej spotykają się zarówno z osobami doświadczającymi przemocy jak i stosującymi przemoc i we współpracy z rodziną pracują nad zaplanowaniem i realizacją stosownej pomocy oraz jej monitoringiem.

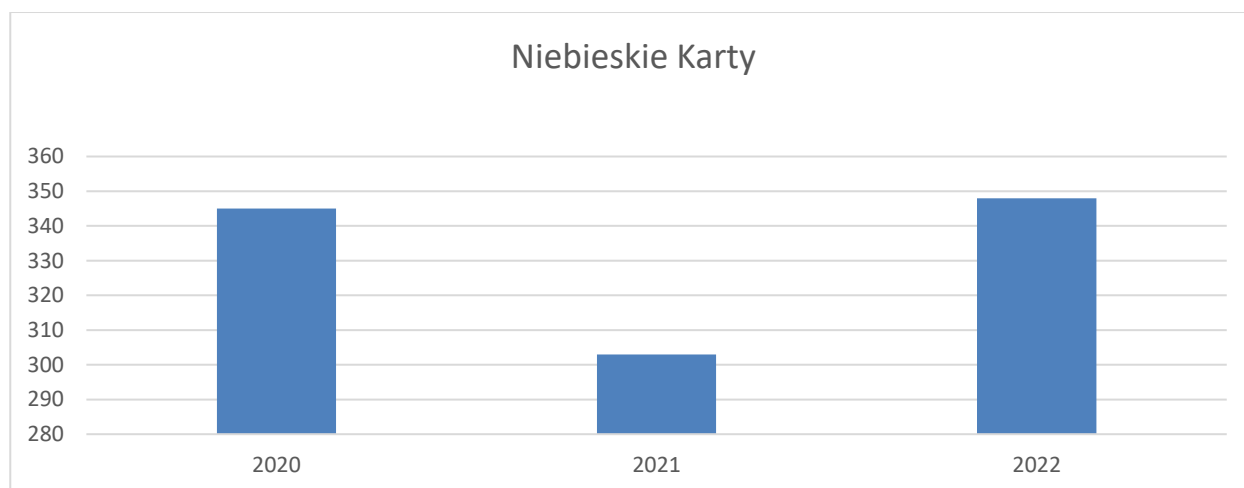
Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

Karta D - jest wypełniana na posiedzeniu Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej, w obecności osoby, co do której zachodzi podejrzenie, iż stosuje przemoc wobec osób/osoby bliskiej.

Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje w momencie ustania przemocy w sposób trwały lub gdy członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego rozstrzygną o braku zasadności podejmowania działań.

Poniżej przedstawiono dane statystyczne dotyczące ilości podjętych działań mających na celu udzielenie pomocy osobom dotkniętym tym problemem, na podstawie opisywanej procedury.

Wykres 1. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” w latach 2020 - 2022⁹

Na podstawie powyższych danych należy stwierdzić, że stosowanie przemocy jest nadal znaczącym problemem społecznym. Najwięcej Niebieskich Kart zostało założonych w roku 2020 oraz 2022. Przypuszczać można również, iż zwiększa się świadomość społeczna odnośnie zjawiska przemocy, a także zwiększa się wrażliwość i gotowość mieszkańców powiatu do zgłaszania niepokojących sytuacji odpowiednim służbom.

⁹ opracowanie własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej sporządzone na podstawie danych przekazanych przez KPP w Łęcznej oraz ośrodki pomocy społecznej w terenie powiatu;

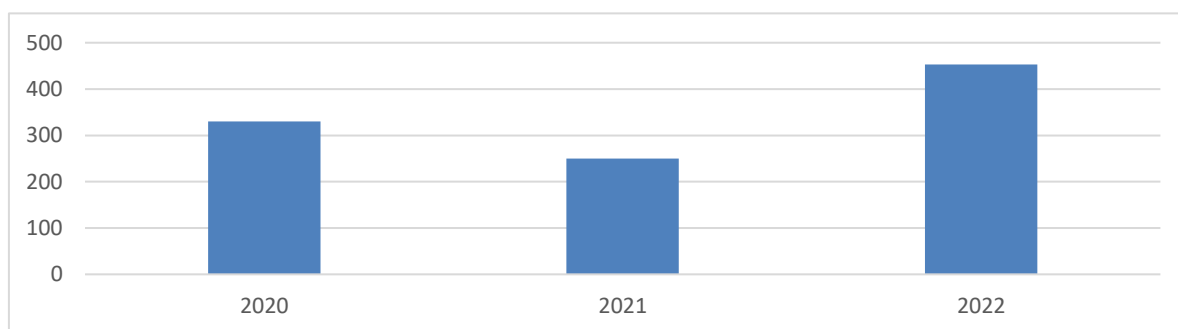
Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

Na podstawie danych gromadzonych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej na potrzeby opracowania „Powiatowego programu działań profilaktycznych w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie łęczyńskim na lata 2022 – 2025” - osobami doznającymi przemocy są najczęściej kobiety i dzieci. Natomiast stosującymi przemoc w rodzinie w większości przypadków są mężczyźni, w tym pod wpływem alkoholu. Najczęściej stosowanym rodzajem przemocy w rodzinie jest przemoc psychiczna i fizyczna.”¹⁰

Na podstawie „Raportu i analizy czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie”¹¹ wiadomo, iż tym co pomaga, jest dostępność do poradnictwa specjalistycznego m.in.: psychologicznego, prawnego, pedagogicznego oraz socjalnego.

Wielość osób dotkniętych przemocą obrazuje również Wykres 2, który przedstawia liczebność ofiar przemocy korzystających z poradnictwa specjalistycznego, które odbywało się w różnych instytucjach położonych na terenie powiatu łęczyńskiego.

Wykres 2. Liczba ofiar przemocy korzystających z poradnictwa specjalistycznego w latach 2020 - 2022¹²

Powyższe dane pokazują, że wiele osób szuka ratunku, chce zmienić swoje trudne

¹⁰ Uchwała Nr XXXVIII/306/2022 Rady Powiatu w Łęcznej z dnia 12 maja 2022 roku

¹¹ opracowanie własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej z dnia 14.11.2022r.,

¹² „Raport z monitoringu Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Łęczyńskim na lata 2020-2022

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

---

położenie. W roku 2021 liczba tych osób była jednak mniejsza, niż w latach 2020 i 2022. Znaczny wzrost osób korzystających ze wsparcia specjalistycznego odnotowano w roku 2022. Jest to sygnałem o potrzebie specjalistycznego wsparcia i konieczności podejmowania inicjatyw, które będą łamały tabu na temat przemocy i zachęcały do korzystania z pomocy. Analizując wyniki warto jednak pamiętać, że niejednokrotnie jedna i ta sama osoba mogła korzystać z kilku form wsparcia jednocześnie.

Oprócz oferty wsparcia specjalistycznego, na terenie powiatu łęczyńskiego prowadzono szereg działań profilaktycznych, mających na celu wzrost prawidłowych postaw i zachowań oraz poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemu przemocy w rodzinie, a także ograniczenie społecznej tolerancji na zjawisko przemocy. Działania realizowane były poprzez m.in. organizowanie kampanii informacyjnych oraz wdrażanie programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, programów promujących prawidłowe metody wychowawcze, organizowanie zajęć profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, opracowanie i kolportaż ulotek, plakatów, informatorów dotyczących występowania zjawiska przemocy w rodzinie oraz informujących o możliwościach uzyskania wsparcia dla ofiar przemocy w powiecie łęczyńskim. Działania były podejmowane przez ośrodki pomocy społecznej, Zespoły Interdyscyplinarne, Komendę Powiatową Policji, placówki oświatowe oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

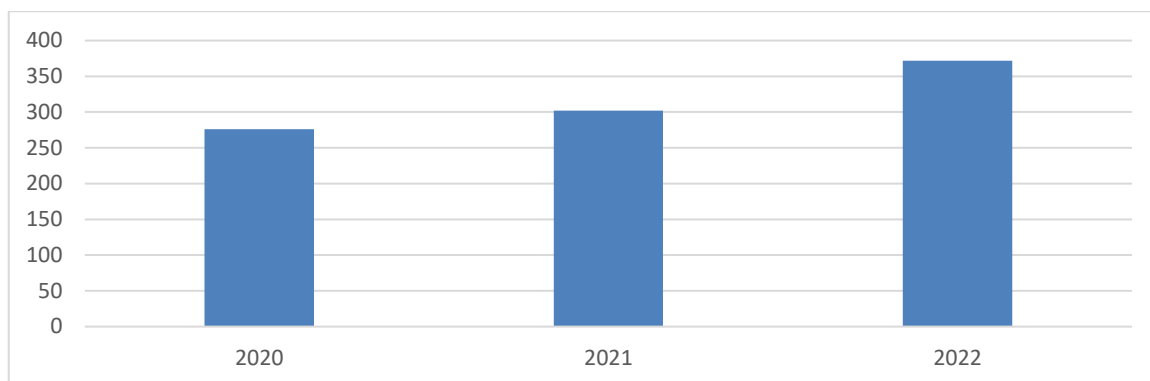
Realizacja działań informacyjno-profilaktycznych odbywała się również za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej i lokalnych mediów, celem dotarcia do jak najszerszej liczby odbiorców.

Celem rozwoju prawidłowych zachowań u dzieci i młodzieży, ograniczeniu zjawiska przemocy oraz rozpowszechnianiu prawidłowych wzorców, instytucje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie łęczyńskim prowadziły spotkania indywidualne i grupowe z dziećmi i młodzieżą jak i osobami dorosłymi.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

Wykres 3. Liczba udzielonych konsultacji indywidualnych i spotkań grupowych. ¹³

Powyższe dane pokazują, że istnieje potrzeba przeprowadzania tego typu przedsięwzięć, wykres prezentuje wzrost zainteresowania takimi działaniami wśród społeczności powiatu łęczyńskiego. Świadczyć to może o potrzebie uzyskiwania wiedzy i chęci edukacji na temat prawidłowych postaw i funkcjonowania rodziny.

Dotychczas podjęte działania mają na celu zwiększenie skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu łęczyńskiego. Pomimo trudności w dotarciu do realnych danych obrazujących skalę problemu, z powyższych informacji wynika, że zjawisko przemocy można cały czas odbierać w kategoriach powszechnego problemu, który dotyka wiele rodzin. Dzięki prowadzonym działaniom informacyjnym problem ten coraz częściej jest ujawniany. Przytoczone dane ukazują, że ofiary poszukują pomocy. Odnosi się jednak wrażenie, że sprawcy przemocy często nie odczuwają dotkliwie konsekwencji swoich czynów i to na ofiarach nadal spoczywa większa odpowiedzialność żeby zadbać o zmianę sytuacji rodzinnej. W celu zapobiegania dotkliwym skutkom przemocy prowadzonych jest wiele działań profilaktycznych, mających na celu zmianę światopoglądu na temat przemocy i dzięki temu zmniejszenie skali jej występowania w przyszłości.

Przystępując do planowania sposobów rozwiązywania problemu społecznego jakim jest przemoc w rodzinie, w tym zapobiegania przemocy, konieczne jest uwzględnienie

¹³ „Raport z monitoringu Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Łęczyńskim na lata 2020-2022”

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

---

wielokierunkowego i kompleksowego oddziaływania, nie tylko na skutki wystąpienia danych problemów, a przede wszystkim na źródło ich wystąpienia. Dlatego ważne jest udzielanie wsparcia i pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, jak również objęcie oddziaływaniami osób stosujących przemoc w rodzinie.

Wśród najczęstszych działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest przekazanie informacji o stosowaniu przemocy do sądu oraz składanie wniosku do prokuratury. W wielu przypadkach stosowanie przemocy związane jest z nietrzeźwością sprawców. W sytuacji kiedy sprawca przemocy jest osobą nadużywającą alkoholu, wniosek kierowany jest do Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Jednym z rodzajów wsparcia dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej realizuje program korekcyjno - edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie pn. „Gniewni ludzie”, który adresowany jest do osób:

- 1) skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, które sąd zobowiązał do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- 2) stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii,
- 3) osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym;

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzone w ramach programu mają na celu:

- 1) powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy,
- 2) rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie,

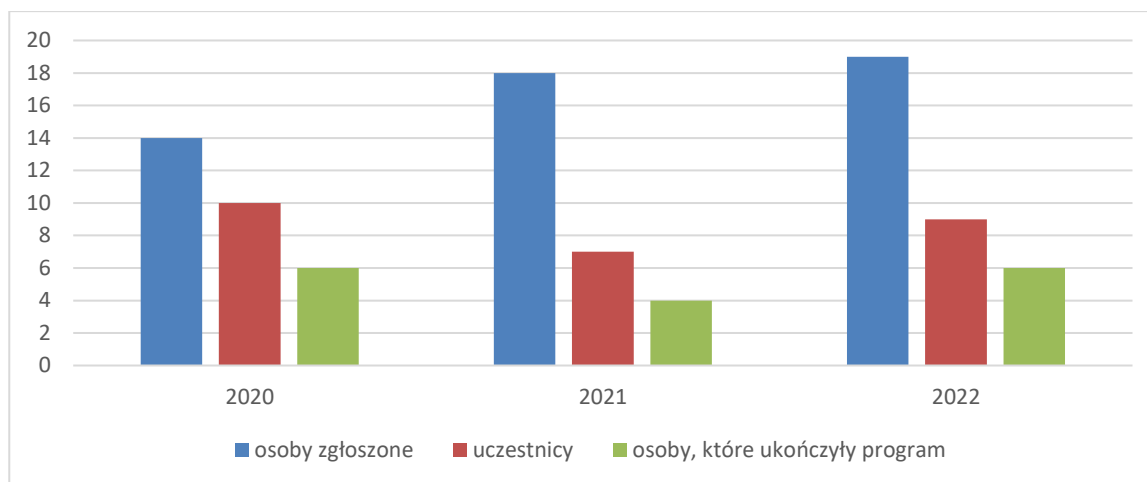

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

- 3) kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie,
- 4) uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy,
- 5) zdobycie i poszerzenie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie,
- 6) zdobycie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy,
- 7) uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

Znamienna jest niewielka, w porównaniu do liczby ofiar, liczba sprawców przestępstwa podejmujących starania na rzecz zmiany swoich destrukcyjnych dla systemu rodzinnego zachowań. Świadczy o tym liczba osób kierowanych do programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Wykres 4. Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie skierowanych do programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych w latach 2020 -2022¹⁴;

Należy zaznaczyć, że nie wszystkie z osób zgłoszonych, z różnych przyczyn, podjęły i ukończyły program oddziaływań korekcyjnych.

¹⁴ opracowanie własne na podstawie danych agregowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej.

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

Uwzględniając dane z „Raportu i analizy czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą”¹⁵ wiemy, iż tym, co utrudnia są wciąż między innymi funkcjonujące w środowisku negatywne stereotypy dotyczące zjawiska przemocy; społeczna akceptacja wobec aktów przemocy w rodzinie, ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy.

Powyższe dane wskazują, iż w ramach realizacji „Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Łęczyńskim” w kolejnych latach, powinniśmy zwrócić szczególną uwagę na:

- cykliczne kampanie społeczne, angażujące środowiska oświaty, służby zdrowia, pomocy społecznej, Policji w zakresie zwiększenia świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie i form wsparcia;
- działania profilaktyczne mające na celu kształtowanie właściwych postaw w tematyce relacji międzyludzkich;
- ułatwianie dostępności i zwiększanie skuteczności oferowanej pomocy zarówno dla osób doświadczających przemocy, jak również osób stosujących przemoc w ramach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych;
- podjęcie działań zmierzających do utworzenia mieszkania chronionego, które umożliwi natychmiastowe zapewnienie bezpieczeństwa osobom będącym ofiarami w wyniku działań sprawców przemocy w rodzinie;
- ścisłą współpracę pomiędzy instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Łęczyńskiego;
- podniesienie jakości świadczonych usług poprzez szkolenia, warsztaty, wymianę doświadczeń dla pracowników świadczących pomoc.

---

¹⁵ opracowanie własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej z dnia 14.11.2022r.,

VI. INSTYTUCJE TWORZĄCE SYSTEM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE POWIATU ŁĘCZYŃSKIEGO

Pracownicy różnych grup zawodowych (m.in. policji, pomocy społecznej, sądów, służby zdrowia, placówek oświatowych, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, organizacji pozarządowych) podejmują kompleksowe działania skierowane do ofiar przemocy w rodzinie. Mają one na celu umożliwienie pojedynczym osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których osoby te same nie są w stanie pokonać, jak i zapobieganie tego rodzaju sytuacjom.

Na terenie powiatu łęczyńskiego, w ramach działań instytucji/organizacji pomocowych, funkcjonuje system wsparcia realizujący następujące zadania:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie;

W każdym z obszarów instytucje/organizacje współpracują ze sobą. Są to:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęczynej - opracowuje i realizuje powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz programy służące działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie; zapewnia poradnictwo specjalistyczne, pomoc psychologiczną, pedagogiczną, prawną, socjalną, interwencję kryzysową, realizuje programy dedykowane dla osób wobec których

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

---

kierowana jest przemoc, jak i dla sprawców przemocy; zapewnia miejsca w pieczy zastępczej dla dzieci – ofiar przemocy w rodzinie:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łęcznej,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Cycowie,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Ludwinie,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Puchaczowie,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Milejowie,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczyźnie,

Ośrodki pomocy społecznej realizują zadania własne i zlecone gminy z zakresu pomocy społecznej. Celem ich działania jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Pomoc społeczna jest udzielana między innymi w przypadku przemocy w rodzinie. W ramach swoich kompetencji i zadań pracownicy ośrodków pomocy społecznej świadczą szeroko rozumianą pracę socjalną, udzielają pomocy rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy, w tym monitorują sytuację w rodzinach, w których została wszczęta procedura „Niebieskie Karty”. Przy ośrodkach pomocy społecznej działają Zespoły Interdyscyplinarne.

- Komenda Powiatowa Policji w Łęcznej - głównym zadaniem Policji jest ochrona życia i zdrowia ludzkiego, zapobieganie przestępstwom oraz ściganie ich sprawców, a także zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Każda osoba doświadczająca przemocy w rodzinie, w przypadku zgłoszenia tego faktu Policji (interwencja/złożenie zawiadomienia), może liczyć na wszczęcie czynności w związku z popełnionym przestępstwem oraz wdrożeniem procedury przeciwdziałania przemocy w rodzinie „Niebieskie Karty”. Należy też pamiętać, że podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą, nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. W trakcie interwencji domowej funkcjonariusze mają prawo do stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec osób stosujących przemoc domową, odizolowania sprawcy przemocy domowej od ofiary poprzez zatrzymanie (zatrzymanie prewencyjne lub procesowe). W obydwu przypadkach, muszą

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

---

zaistnieć odpowiednie przesłanki, aby te uprawnienia wykorzystać. Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Łęcznej, także poprzez liczne działania profilaktyczne, rozpowszechniają materiały informacyjno-edukacyjne, odnoszące się do zagadnień przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Powyższe działania mają na celu przede wszystkim zwiększenie świadomości społecznej oraz procedur związanych z przemocą.

- Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie Powiatu Łęczyńskiego /działają przy poszczególnych Urzędach Gmin/ - udzielają pomocy rodzinom z problemem alkoholowym w szczególności poprzez nakłanianie osób uzależnionych do podjęcia leczenia, kierowanie do sądu wniosków o poddanie obowiązkowi leczenia odwykowego osób uzależnionych, kierowanie osoby zgłoszonej na badanie przez lekarza biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia i wskazanie zakładu leczniczego, podejmowanie interwencji w indywidualnych sprawach mieszkańców związanych z problemem alkoholowym, inicjowanie i włączanie się w działania zmierzające do ograniczenia skutków przemocy w rodzinie poprzez informowanie o konsekwencjach takiego postępowania oraz możliwych formach wsparcia i pomocy.

- Zakłady Opieki Zdrowotnej na terenie powiatu łęczyńskiego - pomagają pacjentom, w tym ofiarom oraz sprawcom przemocy, w podtrzymaniu i przywróceniu zdrowia. Mogą rozpoznać sygnały świadczące o występowaniu przemocy, szczególnie gdy ofiary bądź świadkowie próbują to ukryć. W przypadku stwierdzenia lub podejrzenia podczas badania popełnienia przestępstwa, np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady podejrzanych oparzeń, wykorzystania seksualnego – powiadomienie organów ścigania. Lekarze biorą udział w procedurze odebrania dziecka przez pracownika socjalnego w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie. Placówki lecznicze, będąc często pierwszym miejscem, do którego zgłasza się osoba poszkodowana, potrzebująca pomocy, przekazują informacje o miejscach, gdzie mogą uzyskać potrzebne wsparcie. Osoba wykonująca zawód medyczny / lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny/ mogą brać udział w zespołach interdyscyplinarnych i grupach roboczych oraz realizować procedurę „Niebieskie Karty”.

- Placówki oświatowe z terenu powiatu łęczyńskiego - ich zadaniem jest m.in. wspomaganie wszechstronnego rozwoju dziecka, a także wspomaganie rodziny w procesie wychowania. Dzięki współpracy z rodziną oraz obserwacji dziecka przedszkole/szkoła może być miejscem, gdzie specjaliści dostrzegą niepokojące sygnały, mogące świadczyć o problemie przemocy w rodzinie. Placówki oświatowe są zobowiązane do opracowania procedury działań interwencyjnych w sytuacji, kiedy ich pracownicy dowiedzą się albo nabiorą podejrzeń, że w rodzinie ucznia/podopiecznego stosowana jest przemoc, a także zobowiązane są do stosowania procedury „Niebieskie Karty”. W placówkach oświatowych prowadzone są również działania profilaktyczne.

Świetlice Opiekunczo - Wychowawcze na terenie powiatu łęczyńskiego - powiat łęczyński wspierał finansowo prowadzenie placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym dla dzieci z terenu Powiatu Łęczyńskiego. Wychowankowie świetlic to dzieci i młodzież przeważnie w przedziale wiekowym 6-18 lat, pochodzące z rodzin dysfunkcyjnych, skrajnie ubogich, dotkniętych alkoholizmem, bezrobociem, naznaczonych przemocą, rozpadem rodziny, będących w konflikcie z prawem, niewydolnych wychowawczo, wielodzietnych, sprawiające trudności wychowawcze. Podopieczni świetlic objęci są działaniami wychowawczymi, opiekunczymi, edukacyjnymi i terapeutycznymi.

Jednymi z czynników ryzyka wystąpienia przemocy jest picie i nadużywanie alkoholu oraz zażywanie narkotyków. Istotną rolę mają więc takie instytucje jak:

- Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyczno - Konsultacyjna w Łęcznej - oferuje pomoc dla osób z problemem narkotykowym, zajęcia dla młodzieży zagrożonej uzależnieniem od narkotyków; grypy wsparcia dla osób uzależnionych utrzymujących abstynencję. Osobom uzależnionym, niezmotywowanym do leczenia, oferuje edukację dotyczącą ograniczania szkód zdrowotnych związanych z przyjmowaniem narkotyków.

- Regionalne Centrum Trzeźwości „Maksymilian” w Łęcznej - inicjuje i prowadzi grupy wsparcia, grupy terapeutyczne oraz inne formy oddziaływań psychospołecznych i rehabilitacyjnych dla osób, które przeszły lub winny przejść leczenie odwykowe i ich rodzin oraz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

- Centrum Psychiatrii i Terapii Środowiskowej w Łęcznej - prowadzone są porady lekarza psychiatry, psychologa, psychoterapia indywidualna, partnerska, rodzinna, terapia psychologiczna dla dzieci i młodzieży oraz opieka środowiskowa dla osób tego wymagających.

- Poradnia Terapii Uzależnień od Alkoholu w Łęcznej „SGL” Specjalistyczne Gabinety Lekarskie - prowadzone są konsultacje psychologiczne, psychiatryczne dla osób w kryzysie.

Duże znaczenie mają działania podejmowane przez instytucje otaczające opieką osoby niepełnosprawne, zależne, starsze oraz dzieci. Przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu i zmniejszają ryzyko bądź skutki doświadczania przemocy:

- Placówki Opiekuńczo – Wychowawcze „Dom Nr 1„ i „Dom Nr 2” w Kijanach – zapewniają czasową opiekę i wychowanie dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców, w tym dla dzieci doświadczających przemocy ze strony rodziców lub dzieci będących świadkami przemocy. Podejmują również współpracę z rodziną dziecka, innymi instytucjami odpowiedzialnymi za pracę z rodziną, w celu usprawnienia umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodziców, co ma na celu umożliwienie dzieciom powrotu do rodziny naturalnej. Placówka dysponuje miejscami interwencyjnymi umożliwiającymi objęcie natychmiastową opieką dziecko w sytuacji zagrożenia jego zdrowia i życia;

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Łęcznej oraz Środowiskowy Dom Samopomocy w Milejowie z siedzibą Antoniowie - wspierają uczestników i ich rodziny oraz kompensują skutki niepełnosprawności w sferze zdrowia psychicznego, udzielają wsparcia w sytuacjach kryzysowych.

- Zakład Aktywizacji Zawodowej w Łęcznej, Zakład Aktywizacji Zawodowej w Jaszczowie - Zakład w Łęcznej świadczy usługi gastronomiczne, natomiast w Jaszczowie funkcjonuje pralnia. Podstawowym zadaniem zakładów jest rehabilitacja zawodowa, medyczna i społeczna osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu znacznym i umiarkowanym. Osoby znajdują zatrudnienie na podstawie umowy o pracę.

- Ośrodek Rewalidacyjno – Wychowawczy w Łęcznej - umożliwia dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim lub z niepełnosprawnością

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

---

sprężoną, z terenu powiatu łęczyńskiego, realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.

- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Janowicy - zajmują się rehabilitacją społeczną i zawodową niepełnosprawnych podopiecznych;

- Centrum Opiekuńczo – Mieszkalne w Jaszczowie - jest ośrodkiem wsparcia świadczącym usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dorosłym osobom niepełnosprawnym, realizowane w ramach pobytu dziennego i całodobowego. Z usług Centrum Opiekuńczo – Mieszkalnego w Jaszczowie mogą skorzystać dorosłe osoby niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności.

- Prowadzone przez samorząd powiatowy: Dzienny Dom Seniora w Jaszczowie, Klub Senior + w Łęcznej oraz pozostałe kluby i domy seniora dla których organem prowadzącym jest samorząd gminny - skupiające seniorów z terenu powiatu łęczyńskiego - dzięki pobudzaniu aktywności, pomagają osobom starszym ponownie poczuć się potrzebnymi, wartościowymi, aktywnymi, zaradnymi ludźmi. Przemoc wobec seniorów to z roku na rok coraz poważniejszy problem. Nierzadko stają się ofiarami przemocy ekonomicznej, wywierania psychicznej presji, pod wpływem szantażu, groźby, podstępów mogą być zmuszani do różnych działań. Niestety, ale inne formy przemocy również nie są im obce, tym samym aktywność społeczna pozwala ofierze na reakcję i przeciwdziałanie tym zachowaniom.

- Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „Agape” Filia w Łęcznej zapewnia pomoc prawną, psychologiczną oraz psychoterapię; specjaliści pełnią dyżury raz w tygodniu.

VII. CELE PROGRAMU, ZAKŁADANE REZULTATY I EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Celem głównym niniejszego programu jest zwiększenie skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie na terenie powiatu łęczyńskiego.

Cele szczegółowe programu:

- 1) rozwijanie profilaktyki i edukacji społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu łęczyńskiego;
- 2) zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz dostępności pomocy;
- 3) zwiększenie skuteczności działań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 4) usprawnianie przepływu informacji pomiędzy instytucjami współdziałającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Sposoby realizacji celów programu:

1. Rozwijanie profilaktyki i edukacji społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu łęczyńskiego;		
Działania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie kampanii społecznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez strony internetowe, prasę, media oraz podczas lokalnych wydarzeń kulturalno-społecznych; • rozpowszechnianie	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost prawidłowych postaw i zachowań oraz poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemu przemocy w rodzinie, • ograniczenie społecznej tolerancji na zjawisko przemocy w rodzinie,	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wdrożonych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, • liczba udzielonych konsultacji indywidualnych i spotkań grupowych w ramach działań profilaktycznych,

informacji o instytucjach, placówkach, organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy rodzinie i przeciwdziałających przemocy poprzez: ulotki, plakaty informacyjne, informatory, udzielanie informacji podczas konsultacji indywidualnych, spotkań z młodzieżą,	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój prawidłowych zachowań oraz ograniczenie zjawiska przemocy u dzieci i młodzieży, • rozpowszechnienie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny wśród jak najszerszej liczby odbiorców.	<ul style="list-style-type: none"> • ilość opracowanych ulotek, plakatów, informatorów dotyczących występowania zjawiska przemocy w rodzinie oraz informujących o możliwościach uzyskania wsparcia dla ofiar przemocy w powiecie łęczyńskim,
--	--	---

2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz dostępności pomocy;

Działania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, rodzinnego, prawnego i socjalnego; • podejmowanie cyklicznej współpracy z KPP w Łęcznej, w tym w ramach corocznego „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przystępstwem” mającej na celu zwrócenie szczególnej uwagi na potrzeby i prawa osób pokrzywdzonych przestępstwem. • przeprowadzenie cyklu spotkań dla rodziców wymagających	<ul style="list-style-type: none"> • swobodny dostęp do informacji, wiedzy na temat praw i uprawnień ofiar przemocy domowej, • szeroki dostęp do nieodpłatnego poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, rodzinnego, prawnego i socjalnego dla ofiar przemocy domowej; • zapewnienie bezpiecznego schronienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie;	<ul style="list-style-type: none"> • liczba ofiar przemocy korzystających z poradnictwa specjalistycznego:<ul style="list-style-type: none"> - psychologicznego, - rodzinnego, - prawnego - socjalnego, • liczba osób korzystających z pomocy w ramach „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przystępstwem”; • liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z powodu przemocy w rodzinie; • liczba osób korzystających ze wsparcia w ramach

<p>doskonalenia kompetencji wychowawczych;</p> <ul style="list-style-type: none"> wsparcie dzieci i młodzieży z rodzin w których wystąpił problem przemocy; zabezpieczanie w systemie pieczy zastępczej dzieci wymagających interwencyjnego umieszczenia z powodu przemocy w rodzinie podjęcie działań zmierzających do powstania mieszkania chronionego dla ofiar przemocy w rodzinie 		<p>spotkań dla rodziców wymagających doskonalenia kompetencji rodzicielskich;</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem z rodzin dotkniętych/zagrożonych przemocą w rodzinie; liczba utworzonych miejsc w mieszkaniu chronionym;
<p>3. Zwiększenie skuteczności działań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;</p>		
<p>Działania</p>	<p>Oczekiwane rezultaty</p>	<p>Wskaźniki</p>
<ul style="list-style-type: none"> realizowanie programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie uściślenie współpracy z sądem i innymi jednostkami w zakresie kierowania osób stosujących przemoc do udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących podmiotów 	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie poziomu wiedzy uczestników programu na temat przemocy, wzrost kompetencji uczestników programu w zakresie konstruktywnego radzenia sobie ze złością i konstruktywnego rozwiązywania konfliktów w związku i w rodzinie, 	<ul style="list-style-type: none"> liczba uczestników programu; liczba osób skierowanych do udziału w programie; ilość materiałów informacyjnych; liczba uczestników programu objętych monitoringiem i ewaluacją;

<p>realizujących program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • systematyczne przekazywanie informacji, ulotek oraz plików do zamieszczenia na stronach internetowych dotyczących podmiotów realizujących program korekcyjno-edukacyjny do sądu, prokuratury, policji, zespołów kuratorskiej służby sądowej, zespołów interdyscyplinarnych. • monitorowanie i ewaluacja skuteczności programu korekcyjno-edukacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości stosowanych zachowań przemocowych, • wzrost kompetencji uczestników programu w zakresie kontrolowania swoich agresywnych zachowań i rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy;	
4. Usprawnianie przepływu informacji pomiędzy instytucjami współdziałającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie		
Działania	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki
<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie szkoleń, konferencji i spotkań merytorycznych przedstawicieli różnych grup zawodowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej z terenu powiatu łęczyńskiego, • zacieśnianie współpracy	<ul style="list-style-type: none"> • podniesienie jakości pracy, kompetencji osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu powiatu łęczyńskiego, • podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób uczestniczących w szkoleniach, konferencjach, spotkaniach merytorycznych, • liczba spotkań Zespołów Interdyscyplinarnych i grup roboczych w celu rozwiązywania

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.

pomiędzy instytucjami/organizacjami	przeciwdziałania przemocy w rodzinie;	problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie,
<ul style="list-style-type: none"> • upowszechnianie dostępnych materiałów dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie w instytucjach działających w tym obszarze.		<ul style="list-style-type: none"> • liczba założonych „Niebieskich Kart”; • ilość przekazanych informatorów instytucjom.

VIII. REALIZATOR I PARTNERZY PROGRAMU ORAZ ŹRÓDŁA JEGO FINANSOWANIA

„Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023-2025” ma charakter długofalowy. Będzie realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej przy współpracy z samorządami lokalnymi, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, policją, służbą zdrowia, oświatą, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Źródłem finansowania zadań wynikających z Programu będą środki finansowe z budżetu powiatu łęczyńskiego, środki pozyskiwane z innych źródeł, jak również środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji zadań określonych w Programie.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitoring będzie prowadzony corocznie, poprzez sprawdzanie stopnia osiągnięcia celów założonych w Programie. Monitoring i ewaluacja prowadzona będzie przez zespół powołany przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej przy wykorzystaniu informacji od pozostałych partnerów Programu. Zakłada się możliwość

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

---

korekty Programu w przypadku niewystarczającej skuteczności zrealizowania założonych działań.

X. PODSUMOWANIE

Przemoc w rodzinie jako zjawisko społeczne jest trudna do zdiagnozowania i eliminowania, ponieważ osoba doznająca przemocy ze strony osoby najbliższej jest od niej bardzo zależna. Mechanizmy przemocy znacząco utrudniają a czasem wręcz uniemożliwiają podjęcie konstruktywnych działań, które zmieniają jej sytuację. Dodatkowym negatywnym aspektem są mity i stereotypy zakorzenione w społeczności lokalnej, często utwierdzające osoby stosujące przemoc o słuszności ich postępowania.

Osoby i instytucje pomagające muszą działać interdyscyplinarnie i kłaść ogromny nacisk na profilaktykę tego zjawiska. Muszą również stale monitorować pojawiające się potrzeby i zagrożenia w obszarach swojego działania i na nie reagować. W lokalnym systemie działań, w obszarze rozwiązywania problemów społecznych dotyczących rodziny, należy także brać pod uwagę udział innych podmiotów i instytucji. „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Powiatu Łęczyńskiego na lata 2023-2025” ma charakter otwarty i może być aktualizowany w miarę pojawiających się potrzeb. Tak rozumiany program stanowi pełne i kompleksowe ujęcie działań, w tym działań profilaktycznych w zakresie pomocy rodzinom zagrożonym i doznającym przemocy.

*Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Łęczyńskim na lata 2023 – 2025.*

Program opracował zespół pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej w składzie:

- psycholog – Katarzyna Libera;*
- pracownik socjalny – Dagmara Czyżyk - Bicka;*
- pedagog – Iwona Wiśniewska;*

Program został skonsultowany i uzyskał akceptację Partnerów, którym przypisano realizację zadań w nim zawartych.